

EKONOMICZNE NAUKI

FINANSOWE STOSUNKI

К. е. н. Дем'янишин В. Г.

Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНІ

Бюджетне прогнозування є важливою формою бюджетного механізму держави за допомогою якої забезпечується реалізація стратегічних пріоритетів бюджетної політики. У процесі бюджетного прогнозування розробляються, обґрунтовуються та аналізуються різні варіанти наукових передбачень щодо удосконалення бюджетної системи, бюджетного механізму, бюджету держави, забезпечення позитивної динаміки й підтримання фінансової збалансованості у державі.

У сучасній економічній літературі питання бюджетного прогнозування розглядають такі вчені, як О. Василик [2], С. Мочерний [3], В. Опарін [1], К. Павлюк [2], В. Федосов [1], С. Юрій [5] та інші. Вітчизняна фінансова наука сформулювала основні теоретичні підходи до цього виду прогнозування як системи наукових гіпотез, уявлень, передбачень і форм їх конкретизації щодо тенденцій і стратегічних напрямів розвитку бюджетних відносин, відповідних об'єктів та суб'єктів цих відносин.

На практиці в Україні реалізація теоретичних розробок здійснюється вкрай незадовільно. Бюджетне прогнозування ще не знайшло державної підтримки внаслідок відсутності стратегії соціально-економічного розвитку суспільства. Ідея цього виду прогнозування не закріплена у законах та нормативних актах країни. Не розроблена наукова методика бюджетного прогнозування. Все це негативно відображається на якості управління соціально-економічними процесами, тенденціях та динаміці економічного і соціального розвитку суспільства.

Бюджетне прогнозування базується на загальній теорії прогнозування, є його складовою і взаємозв'язане з іншими напрямками розробки прогнозів суспільства. Особливістю бюджетного прогнозування є чітко визначена сфера його застосування – бюджет і бюджетна система держави. Бюджетні прогнози, на нашу думку, мають охоплювати ті розподільчі процеси, які пов'язані з формуванням і використанням коштів бюджетного фонду держави, організацією міжбюджетних відносин та впливом бюджету на розвиток економіки, соціальної сфери та добробут його членів.

Вітчизняні вчені під бюджетним прогнозуванням розуміють «... науково обґрунтовані пропозиції щодо тенденцій і напрямів розвитку бюджету (державних доходів і видатків) на близьку і віддалену перспективу, альтернативних

шляхів і термінів досягнення пріоритетних цілей» [3, с. 91], «... обґрунтування вірогідних показників доходів і видатків бюджету на перспективу» [4, с. 360].

Підтримуючи підходи вітчизняних вчених до трактування бюджетного прогнозування, на нашу думку, під цим терміном доцільно розуміти систему аргументованих наукових уявлень та пропозицій щодо найважливіших напрямів розвитку бюджету держави і бюджетної системи на перспективу. Процес розробки бюджетних прогнозів має базуватись на ґрунтовному вивченні економічних законів та закономірностей розвитку економічних явищ і процесів, виявляти ймовірні та альтернативні шляхи розвитку бюджету держави і бути основою для вибору й мотивації бюджетної політики.

В умовах ринкових трансформацій бюджетне прогнозування є дуже важливою складовою бюджетного планування як складного економічного явища. Саме бюджетні прогнози мають бути базовими при розробці завдань та показників бюджету на плановий рік, без яких не можливо забезпечити підпорядкування тактичних рішень стратегічним цілям розвитку суспільства.

Завдяки бюджетним прогнозам відкриваються перспективні можливості суспільства, у межах яких можуть бути поставлені реальні завдання та цілі, виявлені актуальні проблеми, котрі повинні враховуватися у процесі бюджетного планування. Ці прогнози можуть містити різні варіанти впливу бюджету на об'єктивні фактори майбутнього соціально-економічного розвитку.

У фінансовій теорії і практиці бюджетне прогнозування, на нашу думку, доцільно розглядати як безперервний процес, котрий базується на особливій методиці та вимагає систематичних уточнень, обумовлених нагромадженням практичних і формулюванням нових даних. В основу методології бюджетного прогнозування має бути покладена фінансова теорія, наукові методи з урахуванням особливості дії об'єктивних економічних законів і закономірностей розвитку суспільства. Бюджетне прогнозування може здійснюватися з використанням двох підходів.

Перший підхід (генетичний або дескриптивний) полягає у обґрунтуванні пропозицій та тенденцій розвитку бюджету і бюджетної системи на основі встановлених причинно-наслідкових зв'язків економічних, а у їхньому складі бюджетних явищ. На їхній основі формується певна об'єктивна логіка розвитку бюджетних процесів і явищ відповідно до стратегії соціально-економічного розвитку суспільства, послідовність полій і зміна тих чи інших форм. У наслідок такого підходу можуть бути розроблені будь-які правдоподібні, науково обґрунтовані кількісні та якісні, загальні і часткові гіпотези відносно факторів й умов стратегічного розвитку.

Особливістю другого підходу, який називають нормативним, цільовим, є його базування на кінцевому результаті, який передбачається досягнути у майбутньому. Якщо при першому підході логіка, зв'язок і послідовність бюджетних явищ та процесів розглядається у напрямі від теперішнього часу до майбутнього, то у другому навпаки – від майбутнього до теперішнього. Саме використовуючи рух від майбутнього до теперішнього часу можна змоделювати та дослідити послідовність тих чи інших фінансових дій, які можуть відбутися і заходів, які доцільно провести, щоб досягнути нормативно заданого

стратегічного результату. На нашу думку, у практиці бюджетного прогнозування доцільно використовувати перший і другий підходи, що сприятиме підвищенню якості і точності прогнозів.

Недостатній рівень розвитку бюджетного прогнозування в Україні пов'язаний, у першу чергу, з відсутністю належного його законодавчого та нормативного забезпечення. У зв'язку з цим пропонуємо до Бюджетного кодексу України внести доповнення стосовно запровадження у державі бюджетного прогнозування та реалізації його результатів. Бюджетне прогнозування, на нашу думку, має бути обов'язковим елементом бюджетного процесу, тісно пов'язаним з бюджетною доктриною держави, стратегією соціально-економічного розвитку суспільства. Показники бюджетних прогнозів мають бути динамічними, враховувати внутрішні та зовнішні чинники. За станом розробки, реальності, дотриманням бюджетних прогнозів на державному рівні має бути організований дієвий контроль з використанням фінансових стимулів і санкцій.

На нашу думку, фінансовому апарату держави доцільно розробити наукову методіку бюджетного прогнозування, яка була б зрозумілою та доступною для фахівців, котрі досліджують дану проблематику.

Література:

1. Бюджетний менеджмент: підручник / [В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.]; за заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.
2. Василик О. Д. Бюджетна система України: підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
3. Економічна енциклопедія: у 3 т. / [відп. ред. С. В. Мочерний та ін.]. – К.: Видавничий центр «Академія». – Т. 2. – 2001. – 848 с.
4. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 4-ге видання, виправлене та доповнене. – К.: Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ. 2002. – 566 с.
5. Юрій С. І. Казначейська система: підручник / С. І. Юрій, В. І. Стоян, О. С. Даневич. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 818 с.

Герасименко О.М.

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ФОНДОВИХ РИНКІВ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН І КРАЇН З ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Одним з найбільш значних і суперечливих явищ кінця ХХ – початку ХХІ ст. стала глобалізація світової економіки, являючи собою, по суті, сучасну форму процесу інтернаціоналізації. Глобалізація має комплексний характер і стосується практично всіх країн і сфер економіки (у цьому її відмінність від просто інтернаціоналізації).